

İNTERNET ÇAĞINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Berna AKÇALI GÜR - Ceyda SÜREL - Ekin ÖMEROĞLU - Esra HAMAMCIOĞLU

Khas öğretim üyeleri

2016, Türkiye’de, “Kişisel Verilerin Korunması” konusu açısından bir dönüm noktası oldu. Uzun yıllar sürüncemede kaldıktan sonra, nihayet özel bir kanun çıktı ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmasına karar verildi. O günden bu yana, kanunun nasıl yorumlanması gerektiği, mevzuatın ne tür yeni yükümlülükler getireceği özellikle özel sektörde faaliyet gösteren firmalar ve onları doğru yönlendirme sorumluluğu bulunan avukatları açısından önemli bir mesele haline geldi. Bu alandaki belirsizliklerin daha çok bilişim hukuku odaklı olduğu düşüncesi ile 6 Aralık 2016’da üniversitemiz Hukuk Fakültesi bünyesinde “İnternet ve Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Sempozyumu” düzenlendi. Bu yazı vesilesiyle bu güzel organizasyonun gerçekleşmesi için büyük bir özveri ile çalışan öğrencilerimiz Deniz Nalbant, Deniz Çetinkaya, Aylin İrem Oral, Berkay Akbaş ve Mertcan Yılmaz’a teşekkür ederiz.

Konuyu bilişim hukuku odaklı olarak incelemek sadece bir ihtiyaca cevap vermek açısından değil, kişisel verilerin korunması meselesinin tarihsel gelişimine bakıldığında da doğru tercih olmaktadır. 1970’li yıllardan itibaren Batılı ülkelerde bu alanda özel bir mevzuata gerek duyulması da, son dönemde Avrupa Birliği mevzuatında meydana gelen geniş kapsamlı değişiklikler de bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinde doğan gelişmelere mevcut hukuki düzenlemelerin yetersiz kalmalarından kaynaklanmıştır. Örneğin, son yıllarda veri temelli ekonomik iş modellerinin yaygınlaştığını hepimiz biliyoruz. Bu iş modelleri çoğunlukla bilgi iletişim teknolojileri kullanmak suretiyle faaliyette bulunmaktadır. Bu kapsamda toplanan veriler, çoklukla dijital olarak muhafaza edilmekte ve işlenmektedir. Bu durum, idari kurumlar, özel işletmeler ve bireyler açısından kişisel verilerin gizliliğinin korunmasına ilişkin ciddi sorumluluklar getirmektedir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunması konusu bilgi ve iletişim teknolojileriyle iç içe geçmiş durumdadır. Sempozyum günü boyunca üç farklı panelde konuşmacılarımız, bu kanunun iş hayatındaki muhtemel uygulamalarına ve bu uygulamalar ile bağlantılı olarak özel yaşamımıza ilişkin getireceği yükümlülükleri ve yenilikleri değerlendirdiler. Konu, ağırlıklı olarak akademisyen ve avukat konuşmacılarımız tarafından hukuki açıdan ele alındı. Bununla beraber, son panelimizde mühendis konuşmacılarımız da yeni mevzuat hakkındaki değerlendirmelerini sundular. Kendilerinin sunduğu farklı bakış açısı hem pratik hem de teorik açıdan, daha çok hukukçulardan oluşan geniş dinleyici kitlesi için çok değerli bir fırsat oldu.

AÇIK STANDARTLAR VE AÇIK VERİ

Akın Ömeroğlu
Linuxera

İnsanlar tarafından önemsiz olarak görülüp başkalarıyla paylaşılan kişisel veriler bir arada işlendiği zaman, ait oldukları kişinin özel hayatı, beğenileri, fikirleri ve hatta sağlık durumuyla ilgili mahrem kalmasını isteyebileceği birçok veriyi açığa çıkarabileceği bir dönemde yaşıyoruz.

Dijital ayak izimizin gittikçe daha derinleştiği ve büyüdüğü bu dünyada kanun koyucular bir yandan gelişen ticaret hayatını korumaya, bir yandan da kişisel veri sahiplerinin haklarını gözetmeye çalışmakta. İşte bu menfaat çatışmasında kişisel verinin korunması ve kişi mahremiyetinin güvenilir bir şekilde korunduğundan emin olunabilmesi için verilerin paylaşımı ve işlenmesinin açık standartlara bağlı olması gerektiğini düşünüyoruz.

Bu kapsamda dev veri ambarlarına sahip büyük şirketlerin üçüncü partiyle veri paylaşırken paylaştığı verinin veri sahibi tarafından tam olarak bilinebilmesi, her bir veri için detay seviyede rızasının aranması ve tüm bunlar yapılırken de birlikte çalışabilirlik standartlarına uygun, mümkünse açık bir standardın kullanılması veri sahibinin kişisel güvenliğini sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Öte yandan bir yükümlülük olarak getirilen anonimleştirme kavramının da doğru uygulandığının tespit edilmesi açısından açık standartlar önem taşımaktadır. Verinin, sahibini işaret edemez hale getirilmesi olarak açıklayabileceğimiz anonimleştirme sayesinde veri, onu toplayan kurum için istatistik amaçları için kullanılabilirken; veri sahibi veri artık kendiyi eşleştirilmez hale geldiğinden mahremiyet açısından güvendedir. Teorik olarak her iki tarafın da çıkarlarına hizmet eden bu kavramın da denetiminin açık standartlar aracılığıyla yapılması gelecekte istenmeyen durumların yaşanmasını engellemek açısından önemlidir.

ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Berna AKÇALI GÜR
Khas öğretim üyesi

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası hukuki düzenlemeleri iki ayrı grupta düşünebiliriz. Birinci grup düzenleme, temel bir hak olarak özel hayatın gizliliğine ilişkin maddeleri içeren uluslararası antlaşmalardır. Bu maddeler ilerleyen yıllarda kişisel bilgilerin korunması hakkını da kapsadığı şeklinde yorumlanmıştır. Diğerleriyse bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı dönüşümün bir hak olarak kişisel verilerin korunmasına getirdiği kendine has zorluklara cevap vermek fakat bunu yaparken teknolojik gelişmelere ve ticari ilişkilere gerekli olmadıkça engel oluşturacak önlemler almamak anlayışıyla kaleme alınmıştır. Dolayısıyla özel düzenlemelerin bir önemli boyutu da, bu hedefler doğrultusunda düzenlemeler yapılırken yaratıcı fikir ve uygulamaların ve ticari faaliyetlerin engellenmemesidir.

Temel hak ve hürriyetlere ilişkin sözleşmelerde özel hayatın gizliliğine ilişkin maddelerin “kişisel verilerin korunması” konusunu da kapsadığı hususundan bahisle burada bir konuyu açıklığa kavuşturmak istiyorum. Özel hayatın gizliliğinin daha geniş bir kavram olduğu düşünülebilir. Ancak şu konuyu da aklımızdan çıkarmamamız lazım. Kişisel veri bizim hakkımızda herkesin bildiği bir konuya ilişkin de olabilir. Örneğin, adımız, cinsiyetimiz gibi. Dolayısı ile korunmaya tabi şahsi verilerimiz bizimle ilgili her türlü bilgiyi kapsar. Tek şart bu veriden kimliğimize ulaşılabilir olmasıdır. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkı kişiye ait hangi bilginin işlendiği noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda gizli ya da özel hayatımıza ilişkin olduğunu düşünmediğimiz veriler de bu hakkın kapsamında yer almaktadır. İşte bu sebeplerle, temel hak ve hürriyetlere ilişkin yeni düzenlemelerde, bizim anayasamızda olduğu gibi, kişisel verilerin korunması ayrı bir hak olarak zikredilmekte, özel hayatın gizliliğine ilişkin maddelerle yetinilmemektedir.

BÜYÜK VERİ: KURUMSAL PERSPEKTİFTEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan Sait Ölmez

Sabancı Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi

Yapay zekâ ve otomasyonun yaygınlaşmasıyla aslında birçok sektörde hepimiz işlerimizi robotlara kaptırma endişesindeyiz değil mi? Görünen o ki, aslında robotlaşma ve otomasyon öncelikle fiziksel güce dayalı bir takım rutin işlerde çalışanların işlerini yapmaya başlayacak. Ancak ilerleyen zamanlarda bilişsel güce dayalı işlerde çalışanların da ne kadar güvende olduğu çok net değil. Ross firmasının IBM'in Watson platformunu kullanarak geliştirdiği yapay zekâ ürünü avukat, bir hukuk firması tarafından, 50 avukatın üzerinde çalıştığı bir iflas davasında görev aldı. Ross kendisine sorulan soruları anlıyor, karşılaştırmalar ve çıkarımlar yaparak cevap verebiliyor, bütün kanunları bildiği için mevcut kanun hükümlerinin söz konusu davayı nasıl etkileyebileceğini yorumlayabiliyor. Kanundaki değişiklikleri güncel olarak takip ettiği için o değişikliklerin davanın seyrine nasıl etki edeceğini tespit edebiliyor.

Peki neden büyük veri ve veriden sağlanacak katma değer kavramlarını bugün bu kadar sık konuşuyoruz? Bu soruya cevaben dört önemli husustan bahsedebiliriz. Bunlardan birincisi artan veri depolama kapasitesi ve artık çok daha fazla veri kapasitesinin ucuz temin edilebiliyor olması. Artık verinin artan hacmi bizler için çok büyük bir problem teşkil etmiyor. Hatta veriyi silmek için harcayacağınız insan mesaisinin ek veri depolama kapasitesi satın almaktan daha pahalı olduğu bir döneme girdik. İkincisi, işlemci hızlarındaki gelişmelerle birlikte artan depolama kapasitesi. Üçüncüsü, bir zamanlar deyim yerindeyse araştırmacıların tekelinde olan uygulamalar ve algoritmalar artık akıllı arayüzlerle veri analistlerinin kolayca kullanabileceği uygulamalara dönüştü. Ama dördüncüsü ve hepsinden önemlisi, bugün elinizde çok farklı kaynaklardan gelen çok çeşitli ve devasa boyutlarda veri kümeleri var. Neredeyse her tür problemi adresleyebilecek ölçekte bir veri zenginliğiyle karşı karşıyayız.

KİŞİSEL VERİLER VE ELEKTRONİK TİCARET

Asım Serdar Yılmaz

Avukat / E-bay

Ülkemizde uzun yıllar bu konuda çalışma olmasına rağmen, ne yazık ki bu konudaki ilk kanunumuz 2016 yılında Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Böylece bu konuda önemli bir boşluk dolmuş oldu.

Kişisel verilerin toplanması sırasında sorumluluk sahibi firmaların iç politikalarından veya kanunlardan kaynaklanan ve uymaları gereken belirli kurallar vardır. Herhangi bir ülke kanununa bağlı kalmaksızın bu genel kuralları şu şekilde sayabiliriz: toplanan kişisel verinin sınırları olmalı, kişisel veri doğru ve kullanım amacına uygun olmalı, bilgi sadece üzerinde anlaşılan amaç için toplanmalı ve gerek kalmadığında silinmeli, bilginin güvenli tutulması için gereken önlemler alınmalı, gizli veri işleyicisi kurumlar olmamalı, kişilerin müdahale hakkı olmalı, ve gerektiğinde hesap verebilir olmalıdır.

E-Ticaret Şirketlerinin hem Kişisel Veriler Kanunu'na uyum sağlamak hem de kullanıcıları açısından şeffaflığı sağlamak adına gizlilik politikasının olması gerekmektedir. Peki bizler yani internet kullanıcıları bu konuda neler yapabiliriz? “Kişisel verilerimizin gittikçe daha önemli hale geldiği ve bunları korumanın da zorlaştığı bilgi çağında kişisel bilgilerimizi korumak adına neler yapabiliriz?” bunları inceleyelim: Bilgisayar tarayıcı ayarlarımız üzerinden çerezlerimizi silebilir veya tarayıcı ayarlarını değiştirebiliriz. İnternette sörf yaparken (gezerken) sosyal medya sitelerindeki oturumları kapalı tutmak bu platformların verilerinizi toplayamamasını sağlar. Akıllı telefonların kişisel gizlilik ayarlarını kontrol edip gerekli olmadığını düşündüğümüz ve verilerimizi toplayan uygulamaların bu bilgilere erişimini engellemeliyiz. Her ne kadar hayatımızın vazgeçilmezi olsa da üyelik kartları en çok kişisel verilerimizin toplandığı araçlardan biridir. Dolayısıyla bu konuda hassas olanların bu kartları/uygulamaları kullanmamaları gerekir. İnternet üzerindeki hareketlerimizin takibini engelleyen yazılım ve arama motorlarının kullanımı kişisel veri güvenliğini arttıracaktır. Sosyal medya veya üye olduğumuz diğer platformlardaki ayarlarımızı kontrol etmemiz ve gizlilik politikalarını okumamız gerekmektedir.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNARAK ANALİZİ: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR

Yücel Saygın

Sabancı Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi

Veri korumasının aslında temel amaçlarından bir tanesi fişlemeyi ve diskriminasyonu, yani ayrımcılığı önlemektir. Önemli olan devlet ile vatandaş arasında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilişkiyi düzenlemektir. Özellikle Türkiye’de bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Kişisel verilerin korunması demokratik toplumların olmazsa olmazıdır, ufak bir detay olarak görülmemelidir. E-dönüşüm projelerinin hızla ve kararlılıkla hayata geçirildiği ülkemizde etkili bir veri koruması mevzuatının olması elzemdir. SGK veri tabanlarında kitlesel verinin saklanması ve yakın zamanda e-nabız uygulaması ile hasta kayıtlarının tutulması veri koruması anlamında birçok da beraberinde getirebilir. Etkin bir kişisel veri koruması kanunu ve geleneği olan ülkelerde bu tip büyük çaplı e-dönüşüm projelerini geliştirmek çok zordur. Bunun sebebi, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili toplumsal hassasiyettir. Eğitim verileri konusuna gelince, hepimiz biliyoruz, Fatih Projesi ve e-okul kapsamında birçok veri toplanıyor. Bu konuda da ne yazık ki çok hızlı hareket ediliyor ancak kişisel verilerin korunması ile ilgili -özellikle çocukların verileri düşünüldüğünde- yeterince çalışma yapılmamaktadır.

Birçok devlet, büyük verinin gücünün farkına varmaya başladı. Büyük veri konusunda iki alternatif var: 1)Bunu kontrol etmeye ve bastırmaya çalışmak, 2) Bunu büyük bir fırsat olarak görmek, gerekli altyapıyı sağlamak ve yenilikçi inisiyatifleri desteklemek. Burada Açık Veri hareketi çok önemli. Türkiye’de bu alanda çalışmalar olduğunu bilmek çok güzel çünkü büyük veri değerlidir, öte yandan açık veri ise değer yaratır. Eğer veriyi açarsak asıl inovasyon potansiyeli o zaman ortaya çıkacaktır. Aslında Açık Veri inisiyatifi büyük veriyi açmak ve büyük veriden açık veriye geçmek için önemli bir fırsat. Ancak mahremiyet karşımıza çıkan en önemli sorunlardan biri.

Son zamanlarda yapılan akademik çalışmalar, veriyi paylaşmak yerine sadece istatistikleri paylaşmanın daha güvenli olduğu konusunu vurgulamaktadır. Verinin toplanması, analizi, paylaşılması üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Büyük e-devlet, e-sağlık, e-okul projelerinde “*Privacy by Design*” prensiplerinin uygulanması gerekiyor ve bu prensiplerden en önemlisi de projeye başlamadan mahremiyet etki değerlendirmesi yapmaktır. Nasıl ki bir hidroelektrik santral yapılmadan önce çevre etki değerlendirmesi raporu çıkarılıyor, aynı şekilde büyük bilişim projeleri için bunlar hayata geçmeden önce mahremiyet etki değerlendirmesi yapılmalıdır. Veri koruması konusunda farkındalık çok önemli.